Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

17 октомври 2013 година*

„Римска конвенция за приложимото право към договорните задължения — Член 3 и член 7, параграф 2 — Свобода на избор на страните — Граници — Особени повелителни норми — Директива 86/653/ЕИО — Самостоятелно заети търговски представители — Договори за покупка или за продажба на стоки — Прекратяване на договора за търговско представителство от принципала — Национална правна уредба за транспониране, която предвижда закрила отвъд минималните изисквания на Директивата, както и закрила на търговските представители при договори за доставка на услуги“

По дело C-184/12,

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание Първия протокол от 19 декември 1988 г. за тълкуването от Съда на Европейските общности на Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г., от Hof van Cassatie (Белгия) с акт от 5 април 2012 г., постъпил в Съда на 20 април 2012 г., в рамките на производство по дело

United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV

срещу

„Параходство Български морски флот“ АД,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: г-н M. Ilešič, председател на състав, г-н C. G. Fernlund, г-н A. Ó Caoimh, г-жа C. Toader (докладчик) и г-н Jarašiūnas, съдии,

генерален адвокат: г-н N. Wahl,

секретар: г-н A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за „Параходство Български морски флот“АД, от S. Van Moorleghem, advocaat,

— за белгийското правителство, от г-н T. Materne и г-жа C. Pochet, в качеството на представители,

* Език на производството: нидерландски.

— за Европейската комисия, от г-н R. Troosters и г-н M. Wilderspin, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 15 май 2013 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3 и член 7, параграф 2 от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г. (ОВ L 266, стр. 1, публикувана на български език в ОВ L 347, 2007 г., стр. 3, наричана по-нататък „Римската конвенция“), във връзка с Директива № 86/653/ЕИО на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители (ОВ L 382, стр. 17; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 1, стр. 176).

2 Това запитване е отправено в рамките на спор между United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV (наричано по-нататък „Unamar“), дружество по белгийското право, и „Параходство Български морски флот“ АД (наричано по-нататък „БМФ“), дружество по българското право, във връзка със заплащането на различни обезщетения, за които се твърди, че се дължат в резултат на прекратяването от страна на БМФ на договора за търговско представителство, обвързващ тези две дружества.

Правна уредба

Международното право

Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения

3 Член II, параграфи 1 и 3 от Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения, подписана в Ню Йорк на 10 юни 1958 г. (Recueil des traités des Nations unies, том 330, стр. 3), предвижда:

„1. Всяка от договарящите държави признава писменото съглашение, според което страните се задължават да отнасят в арбитраж всички или някои от споровете, които са възникнали или могат да възникнат между тях по повод на едно определено договорно или друго недоговорно правоотношение, отнасящо се до въпрос, който може да бъде разрешаван по арбитражен ред.

[…]

3. Съдът на договарящата държава, пред който е предявен иск по въпрос, по който страните са сключили съглашение по смисъла на настоящия член, е длъжен по молба на една от страните да ги препрати към арбитраж, освен ако намери, че споменатото съглашение е недействително, загубило сила или че не може да бъде приложено“.

Правото на Съюза

Римската конвенция

4 Член 1, параграф 1 от Римската конвенция, озаглавен „Приложно поле на конвенцията“, предвижда:

„Разпоредбите на настоящата конвенция се прилагат към договорните задължения при всяка ситуация, съдържаща колизия между правото на различни държави“.

5 Член 3 от тази конвенция, озаглавен „Свобода на избор“, гласи:

„1. Договорът се урежда от избраното от страните право. Изборът трябва да бъде изричен или да следва ясно от разпоредбите на договора или от обстоятелствата на случая. Чрез избора страните могат да изберат приложимо право за целия или за част от договора.

2. Страните могат по всяко време да уговарят към договора да се прилага право, различно от това, което го е уреждало преди в резултат на предишен избор по този член или на други разпоредби на настоящата конвенция. Никоя промяна на определеното от страните приложимо право, направена след сключването на договора, не засяга неговата действителност по член 9 или не накърнява правата на трети лица.

3. Изборът на чуждо право, независимо дали е придружен с избор на чуждестранен съд, когато всички други елементи, релевантни за ситуацията, по време на избора са свързани с една и съща държава, не засяга приложението на законовите правила на тази държава, които не могат да се дерогират с договор, наречени по-нататък „повелителни норми“.

4. Съществуването и действителността на съгласието на страните за избора на приложимо право се определят в съответствие с разпоредбите на членове 8, 9 и 11“.

6 Озаглавен „[Особени п]овелителни норми“, член 7 от Конвенцията предвижда:

„1. При прилагането, съгласно настоящата конвенция, на правото на определена държава, се осигурява действието на повелителните норми на правото на друга държава, с която ситуацията е в тясна връзка, ако и доколкото съгласно правото на последната тези норми трябва да се приложат независимо от приложимото право към договора. При решаване дали да се осигури действие на тези повелителни норми следва да се вземе предвид тяхното естество и цел, както и последиците от тяхното прилагане или неприлагане.

2. Разпоредбите на настоящата конвенция не засягат приложението на нормите на правото на държавата на съда, които уреждат императивно дадената ситуация, независимо от приложимото към договора право“.

7 Съгласно член 18 от същата конвенция, озаглавен „Единно тълкуване“:

„При тълкуването и прилагането на предходните унифицирани правила се взема предвид техният международен характер и необходимостта от постигане на еднообразие в начина на тяхното тълкуване и прилагане“.

Регламент (ЕО) № 593/2008

8 Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, стр. 6, наричан по-нататък „Регламент Рим I“, попр. ОВ L 309, 24.11.2009 г., стр. 87) заменя Римската конвенция. Озаглавен „Особени повелителни норми“, член 9, параграфи 1 и 2 от този регламент гласи следното:

„1. Особени повелителни норми са норми, чието зачитане дадена държава смята, че е от решаващо значение за гарантиране на нейните обществени интереси, такива като политическа, социална или икономическа организация, до такава степен, че те са приложими към всяка ситуация, попадаща в обхвата им, независимо от приложимото към договора право съгласно настоящия регламент.

2. Разпоредбите на настоящия регламент не ограничават прилагането на особените повелителни разпоредби на правото на сезирания съд“.

Директива 86/653

9 Съображения от едно до четири от Директива 86/653 имат следното съдържание:

„като има предвид, че ограниченията пред свободното установяване и пред свободното предоставяне на услуги по отношение на дейностите на посредници в търговията, промишлеността и дребното занаятчийство, са отменени с Директива 64/224/ЕИО [...];

като има предвид, че различията в националните правни системи, отнасящи се до търговското представителство, значително засягат условията за конкуренция и упражняването на тази дейност в рамките на Общността и са в ущърб както на закрилата, предоставена на търговските представители по отношение на техните принципали, така и на сигурността на търговските сделки; като има предвид, освен това, че тези различия са такива, че значително възпрепятстват сключването и функционирането на договорите за търговско представителство, когато принципалът и търговските представители са установени в различни държави членки;

като има предвид, че търговията със стоки между държавите членки трябва да се извършва при условия, които са сходни на тези на единния пазар, и това поражда необходимост от сближаване на правните системи на държавите членки до степента, необходима за доброто функциониране на Общия пазар; че стълкновителните норми не отстраняват в областта на търговското представителство противоречията, посочени по-горе, нито пък това би станало, ако те се уеднаквят, и съответно предлаганата координация е необходима, независимо от съществуването на тези норми;

като има предвид, че в това отношение на правната връзка между търговския представител и принципала трябва да бъде даден приоритет“.

10 Член 1, параграфи 1 и 2 от тази директива предвижда:

„1. Мерките за хармонизация, предвидени в настоящата директива, се прилагат по отношение на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки, регулиращи отношенията между търговските представители и техните принципали.

2 За целите на настоящата директива „търговски представител“ означава самостоятелно зает посредник, който има дълготрайни пълномощия да договаря продажбата или покупката на стоки от името на друго лице, наричано по-долу „принципал“, или да договаря и сключва такива сделки от името и за сметка на този принципал“.

11 Член 17 от посочената директива гласи:

„1. Държавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че търговският [представител], след прекратяването на договора за представителство, е обезщетен в съответствие с параграф 2 или е обезщетен за вреди в съответствие с параграф 3.

2.

а) Търговският представител има право на обезщетение, ако и при условие че:

— е привлякъл нови клиенти за принципала или значително е увеличил обема на търговията със съществуващи клиенти и принципалът продължава да извлича съществени ползи от търговията с такива клиенти, и

— изплащането на това обезщетение е оправдано, с оглед на всички обстоятелства и, по-специално, комисионата, изгубена от търговския представител при търговията, извършена с такива [клиенти]. Държавите членки могат да предвидят такива обстоятелства да включват също и прилагане или неприлагане на клауза за забрана на конкурентна дейност, по смисъла на член 20.

б) Размерът на обезщетението не може да надвишава число, еквивалентно на обезщетение за една година, изчислено на базата на средното годишно възнаграждение на търговския представител за предходните пет години, а ако договорът е продължил по-малко от пет години, обезщетението се изчислява средно за периода.

в) Предоставянето на такова обезщетение не пречи на търговския представител да предяви иск за вреди.

3. Търговският представител има право на обезщетение за вреди, които понася като резултат от прекратяването на отношенията си с принципала.

Такива вреди се считат за настъпили, особено когато прекратяването настъпва при следните обстоятелства:

— лишаване на търговския представител от комисионата, която би получил при нормалното изпълнение на договора за представителство, докато принципалът получава значителни ползи, свързани с дейностите на търговския представител,

— и/или които не са дали възможност на търговския представител да амортизира разходите, които е понесъл при изпълнението на договора за представителство, по съвет на принципала.

[…]

5. Търговският представител губи правото си на обезщетение в случаите, предвидени в параграф 2, или на обезщетение за вреди в случаите, предвидени в параграф 3, ако в рамките на една година от прекратяването на договора той не е уведомил принципала, че има намерение да предяви правата си.

[…]“.

12 Съгласно член 18 от същата директива:

„Обезщетението или обезщетението за вреди, посочени в член 17, не се дължат:

а) когато принципалът е прекратил договора за представителство поради [виновно неизпълнение] от страна на търговския представител, което би оправдало незабавното прекратяване на договора за представителство по силата на националното право;

[…]“.

13 Съгласно член 22 от Директива 86/653 държавите членки са задължени да я транспонират във вътрешното си законодателство преди 1 януари 1990 г.

Националните законодателства

Белгийският закон относно договора за търговско представителство

14 Член 1, първа алинея от Закона от 13 април 1995 г. относно договора за търговско представителство (Moniteur belge от 2 юни 1995 г., стр. 15621, наричан по-нататък „Законът относно договора за търговско представителство“), който транспонира в белгийското право Директива 86/653, гласи следното:

„Договорът за търговско представителство е договор, чрез който една от страните, търговски представител, има дълготрайни пълномощия — срещу заплащане на възнаграждение от другата страна, принципал, без да бъде подчинен на последния — да договаря и евентуално да сключва сделки от името и за сметка на принципала“.

15 Член 18, параграфи 1 и 3 от този закон предвиждат:

„§ 1. Ако договорът за представителство е сключен за неопределен или за определен срок с възможност за предсрочно прекратяване, всяка страна има право да го прекрати, като спази срока на предизвестието за прекратяване.

[…]

§ 3. Страната, която прекрати договора, без да се позове на някое от основанията, предвидени в член 19, алинея 1 или без да спази срока за предизвестие, определен в параграф 1, алинея 2, е длъжна да заплати на другата страна обезщетение, равно на актуалното към този момент възнаграждение, съответно на продължителността на срока за предизвестие или на оставащата част от този срок“.

16 Член 20, първа алинея от посочения закон гласи:

„След прекратяване на договора търговският представител има право на обезщетение поради прекратяването, ако е привлякъл нови клиенти на принципала или е увеличил чувствително броя на сделките със съществуващите клиенти, доколкото от тази дейност ще настъпят съществени ползи за принципала“.

17 Съгласно член 21 от същия закон:

„Доколкото търговският представител има право на посоченото в член 20 обезщетение при прекратяване на договора и размерът на това обезщетение не покрива изцяло фактически претърпените от него вреди, в допълнение към него търговският представител може да получи обезщетение в размер на разликата между размера на фактически претърпените вреди и на посоченото обезщетение, при условие че докаже действителния размер на претендираните вреди“.

18 Член 27 от Закона относно договора за търговско представителство предвижда:

„Без да се засягат разпоредбите на международните договори, по които Белгия е страна, всяка дейност на търговски представител с основно място на стопанска дейност в Белгия се урежда от белгийското право, а по всички спорове в това отношение са компетентни белгийските съдилища“.

Българският Търговски закон

19 В България Директива 86/653 е транспонирана посредством изменение на Търговския закон (ДВ, бр. 59 от 21 юли 2006 г.).

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

20 Unamar, в качеството на търговски представител, и БМФ, в качеството на принципал, сключват през 2005 г. договор за търговско представителство относно предоставяне на услугата за морски транспорт чрез редовната контейнерна линия на БМФ. Договорът, сключен за срок от една година и подновяван всяка година до 31 декември 2008 г., предвижда, че той е уреден по българското право и че разрешаването на всеки възникнал във връзка с този договор спор се възлага на Арбитражния съд при Българската търговско-промишлена палата в София (България). С циркулярно писмо от 19 декември 2008 г. БМФ уведомява търговските си представители, че по икономически причини е принудено да прекрати договорните отношения. В този контекст договорът за търговско представителство, сключен с Unamar, е продължен само до 31 март 2009 г.

21 Тъй като счита, че договорът за търговско представителство е прекратен незаконосъобразно, на 25 февруари 2009 г. Unamar предявява иск пред Rechtbank van koophandel van Antwerpen (търговски съд в Антверпен) за да осъди БМФ да заплати различни обезщетения по Закона относно договора за търговско представителство, а именно обезщетение за неспазено предизвестие, обезщетение при прекратяване на договора и допълнително обезщетение във връзка с уволнението на служители, общо в размер на 849 557,05 EUR.

22 От своя страна БМФ иска от същия съд да осъди Unamar да заплати сумата 327 207,87 EUR, представляваща забавени плащания на навло.

23 В рамките на производството, инициирано от Unamar, БМФ повдига възражение за недопустимост, изведено от липсата на компетентност на белгийския съд да разгледа спора, с който е сезиран, поради наличието на арбитражна клауза в договора за търговско представителство. След като съединява двете дела, с които всяка от страните го е сезирала, с решение от 12 май 2009 г. Rechtbank van koophandel van Antwerpen се произнася, че повдигнатото от БМФ възражение за липса на компетентност е неоснователно. Що се отнася до закона, приложим към двата отнесени пред него спора, този съд приема по-специално, че

член 27 от Закона относно договора за търговско представителство е едностранна стълкновителна норма с пряко приложение, тъй като е „особена повелителна норма“ и която прави поради това невъзможен избора на чуждо право.

24 С решение от 23 декември 2010 г. Hof van beroep te Antwerpen (апелативен съд в Антверпен) уважава частично въззивната жалба, подадена от БМФ срещу решението от 12 май 2009 г., като осъжда Unamar да заплати забавено навло до размер от 77 207,87 EUR ведно с лихви за забава в законоустановения размер и съдебните разноски. От друга страна, той се обявява за некомпетентен да се произнесе по искането за заплащане на обезщетения, предявено от Unamar, предвид съдържащата се в договора за търговско представителство арбитражна клауза, преценена като валидна от тази юрисдикция. Действително последната приема, че Законът относно договора за търговско представителство не е от обществен ред, нито попада в обхвата на белгийския международен обществен ред по смисъла на член 7 от Римската конвенция. Освен това тя счита, че избраното от страните българско право предлага също и на Unamar, в качеството му на морски представител на БМФ, предвидената в Директива 86/653 закрила, макар и тя да е само минимална. При тези условия според същата юрисдикция следва да се отдаде предимство на принципа на автономия на волята на страните и следователно трябва да се приложи българското право.

25 Unamar подава касационна жалба срещу това решение на Hof van beroep te Antwerpen. От акта за преюдициално запитване е видно, че според Hof van Cassatie от подготвителните работи по Закона относно договора за търговско представителство следва, че членове 18, 20 и 21 от него трябва да се разглеждат като императивни разпоредби с оглед на императивния характер на Директива 86/653, която той транспонира във вътрешния правен ред. В действителност от член 27 на този закон следвало, че независимо от приложимото към договора право той цели да предостави на търговските представители с основно място на стопанска дейност в Белгия закрилата, предоставяна съгласно императивните разпоредби на белгийското право.

26 При тези обстоятелства Hof van Cassatie решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Като се има предвид, наред с всичко останало, че разглежданите в настоящото производство членове 18, 20 и 21 от [Закона относно договора за търговско представителство] се квалифицират в белгийското право като особени повелителни норми по смисъла на член 7, параграф 2 от Римската конвенция […], следва ли член 3 и член 7, параграф 2 от Римската конвенция, във връзка, доколкото е необходимо, с Директива 86/653 […], да се тълкуват в смисъл, че особените повелителни норми на държавата на сезирания съд, предоставящи по-широкообхватна закрила от предоставяната от Директива [86/653] минимална закрила, се прилагат към договора, дори и ако се окаже, че приложимо към договора е правото на друга държава — членка на Европейския съюз, в която са транспонирани изискванията на посочената Директива [86/653] за предоставяне на минимална закрила?“.

По преюдициалния въпрос

27 В самото начало следва да се уточни, от една страна, че Съдът е компетентен да се произнесе по настоящото преюдициално запитване относно Римската конвенция съгласно нейния Първи протокол, влязъл в сила на 1 август 2004 г. Действително по силата на член 2, буква а) от този протокол Hof van Cassatie може да поиска от Съда да се произнесе по преюдициален въпрос, повдигнат по висящо пред него дело и отнасящ се до тълкуване на разпоредбите на Римската конвенция.

28 От друга страна, независимо от факта, че въпросът за компетентността за разглеждане на спора по главното дело е бил обсъждан пред инстанциите по същество и по обжалването, запитващата юрисдикция сезира Съда единствено с въпроса за приложимото към договора право, като следователно приема, че е компетентна да реши спора на основание член II, параграф 3 от Конвенцията за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения, подписана в Ню Йорк на 10 юни 1958 г. В това отношение следва да се напомни, че според постоянната практика на Съда само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално заключение, за да може да постанови решението си, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда (вж. Решение от 19 юли 2012 г. по дело Garkalns, C-470/11, точка 17 и цитираната съдебна практика). Именно поради това Съдът ще отговори на поставения въпрос, без да се произнася предварително по въпроса за съдебната компетентност.

29 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 3 и член 7, параграф 2 от Римската конвенция трябва да бъдат тълкувани в смисъл, че законът на държава членка, който отговаря на предписаната от Директива 86/653 минимална закрила, избран от страните по договор за търговско представителство, може да не бъде приложен от сезирания съд, установен в друга държава членка, а да бъде приложен lex fori поради основание, изведено от императивния характер в правния ред на последната държава членка на правилата, уреждащи положението на самостоятелно заетите търговски представители.

30 В това отношение следва да се отбележи, че макар поставеният от запитващата юрисдикция въпрос да не се отнася до договор за покупка или за продажба на стоки, а до договор за търговско представителство за предоставяне на услуга за морски транспорт и че поради това Директива 86/653 не би могла да урежда непосредствено разглежданото положение, това не променя факта, че при транспонирането на разпоредбите на тази директива във вътрешното право белгийският законодател е решил да приложи еднакво третиране спрямо тези два вида положения (вж. по аналогия Решение от 16 март 2006 г. по дело Poseidon Chartering, C-3/04, Recueil, стр. I-2505, точка 17 и Решение от 28 октомври 2010 г. по дело Volvo Car Germany, C-203/09, Сборник, стр. I-10721, точка 26). От друга страна, както това бе посочено в точка 24 от настоящото решение, българският законодател също е решил да приложи режима на Директивата по отношение на търговски представител, на когото е възложено договарянето и сключването на сделки, какъвто е разглежданият в главното производство.

31 Според постоянната практика на Съда, щом националното законодателство съобразява правната уредба на чисто вътрешни положения с предвидената в правото на Съюза уредба с цел по-конкретно избягване на проявите на дискриминация или на евентуални нарушения на конкуренцията, налице е несъмнен интерес от еднакво тълкуване на възприетите въз основа на правото на Съюза разпоредби или понятия, независимо от изискванията за прилагането им, за да се избегнат последващи различия в тълкуването (вж. Решение от 17 юли 1997 г. по дело Leur-Bloem, C-28/95, Recueil, стр. I-4161, точка 32 и Решение по дело Poseidon Chartering, посочено по-горе, точка 16 и цитираната съдебна практика).

32 Именно в този контекст се поставя въпросът дали националният съд може, в приложение на член 7, параграф 2 от Римската конвенция, да не приложи избрания от страните по договора закон на държава членка, който транспонира обвързващите разпоредби на правото на Съюза, и то за да приложи закона на друга държава членка, правото на сезирания съд, квалифицирано в този правен ред като императивно.

33 Според БМФ не може да се счита, че Законът относно договора за търговско представителство „урежда[…] императивно“ спора по главното дело по смисъла на член 7, параграф 2 от Римската конвенция, като се има предвид, че този спор засяга област, която попада в приложното поле на Директива 86/653, и че избраният от страните закон е именно законът на друга държава членка

на Съюза, който транспонира в не по-малка степен тази директива в нейния вътрешен правен ред. Така, според БМФ принципите на автономия на волята на страните и на правната сигурност не допускат при обстоятелства като тези по главното дело да не се приложи българското право, а да се приложи белгийското право.

34 Белгийското правителство поддържа, от своя страна, че разпоредбите на Закона относно договора за търговско представителство имат императивен характер и могат да бъдат квалифицирани като особени повелителни норми. В това отношение посоченото правителство отбелязва, че този закон, макар и да е бил приет като мярка за транспониране на Директива 86/653, предоставя по-широк обхват на понятието „търговски представител“ от съдържащия се в Директивата, доколкото този закон визира всеки търговски представител, на когото е възложено „да договоря и евентуално да сключва сделки“. Белгийското правителство подчертава в становището си и факта, че същият този закон разширява възможностите за обезщетяване на търговския представител в случай на прекратяване на неговия договор, в резултат на което спорът по главното дело трябвало да бъде разрешен именно според белгийския закон.

35 Европейската комисия по същество изтъква, че едностранното позоваване от дадена държава на особените повелителни норми при всички положения противоречи на принципите, на които почива Римската конвенция, по-специално на основното правило за предимството на договорно избрания от страните закон, доколкото това е законът на държава членка, която е въвела във вътрешния си правен ред съответните императивни норми на правото на Съюза. В резултат на това държавите членки не можели да нарушават този основен принцип, квалифицирайки системно като императивни техните национални правила, освен когато те изрично засягат важен интерес.

36 Съдът вече е имал възможност да постанови, че Директива 86/653 има за цел да хармонизира правото на държавите членки, уреждащо правоотношенията между страните по договор за търговско представителство (Решение от 30 април 1998 г. по дело Bellone, C-215/97, Recueil, стр. I-2191, точка 10, Решение от 23 март 2006 г. по дело Honyvem Informazioni Commerciali, C-465/04, Recueil, стр. I-2879, точка 18 и Решение от 26 март 2009 г. по дело Semen, C-348/07, Сборник, стр. I-2341, точка 14).

37 Действително от второто съображение на тази директива следва, че мерките за хармонизация, предписани от нея, целят освен всичко друго да премахнат ограниченията за упражняване на професията на търговския представител, да уеднаквят условията на конкуренция в рамките на Съюза и да увеличат сигурността на търговските сделки (Решение от 9 ноември 2000 г. по дело Ingmar, C-381/98, Recueil, стр. I-9305, точка 23).

38 От постоянната съдебна практика следва също така, че по-специално националните разпоредби, според които валидността на договора за търговско представителство зависи от вписването на търговския представител в предвиден за тази цел регистър, са от естество да възпрепятстват значително сключването и функционирането на договори за търговско представителство между страни в различни държави членки и от тази гледна точка следователно противоречат на целите на Директива 86/653 (вж. в този смисъл Решение по дело Bellone, цитирано по-горе, точка 17).

39 В това отношение членове 17 и 18 от тази директива имат решаващо значение, тъй като определят равнището на закрила, което законодателят на Съюза е счел за разумно да предостави на търговските представители в рамките на създаването на единния пазар.

40 Както Съдът вече е постановил, установеният за тази цел от Директива 86/653 режим има императивен характер. Член 17 от тази директива в действителност задължава държавите членки да въведат механизъм за обезщетяване на търговския представител след прекратяване на договора. Дори и този член да предоставя на държавите членки избор между системата на

компенсаторно обезщетение и тази на обезщетение за вреди, членове 17 и 18 от посочената директива определят точна рамка, в която държавите членки могат да упражняват свободата си на преценка, що се отнася до избора на методите за изчисляване на компенсаторното обезщетение или на обезщетението за вреди, които следва да бъдат предоставени. Освен това според член 19 от същата директива страните не могат да дерогират тези разпоредби в ущърб на търговския представител преди изтичането на срока на договора (Решение по дело Ingmar, цитирано по-горе, точка 21).

41 Що се отнася до въпроса дали национален съд може да не приложи избрания от страните закон, а да приложи своя национален закон, който транспонира членове 17 и 18 от Директива 86/653, следва да се извърши позоваване на член 7 от Римската конвенция.

42 Необходимо е да се припомни, че член 7 от тази конвенция, озаглавен „[Особени п]овелителни норми“, сочи в своя параграф 1 повелителните норми на чуждото право, а в параграф 2 от същия член — повелителните разпоредби на правото на сезирания съд.

43 Така член 7, параграф 1 от посочената конвенция разрешава на държавата на сезирания съд да приложи повелителните норми на правото на друга страна, с която ситуацията е в тясна връзка, вместо приложимото към договора право. При преценката дали да се осигури действие на тези повелителни норми, следва да се вземат предвид естеството и целта им, както и последиците от прилагането или неприлагането им.

44 Що се отнася до член 7, параграф 2 от същата конвенция, той позволява прилагането на правото на държавата на сезирания съд, което урежда императивно дадената ситуация, независимо от приложимото към договора право.

45 От предходното следва, че съгласно член 7, параграф 1 от Римската конвенция прилагането от националния съд на императивните разпоредби на чужд закон може да се допусне само при изрично изброени условия, докато текстът на член 7, параграф 2 от тази конвенция не предвижда изрично специално условие за прилагането на императивните разпоредби на правото на сезирания съд.

46 Все пак следва да се отбележи, че възможността да се извърши позоваване на съществуването на особени повелителни правила съгласно член 7, параграф 2 от Римската конвенция, не накърнява задължението на държавите членки да следят за съответствието на тези правила с правото на Съюза. Действително според практиката на Съда принадлежността на националните правила към категорията на особените повелителни норми и правилата за сигурност не ги освобождава от необходимостта да спазват разпоредбите на Договора, за да не се наруши предимството и еднообразното прилагане на правото на Съюза. Мотивите в основата на такива национални законодателства могат да бъдат взети предвид от правото на Съюза само като изключения от изрично предвидените от Договора свободи и евентуално като императивни съображения от общ интерес (Решение от 23 ноември 1999 г. по дело Arblade и др., C-369/96 и C-376/96, Recueil, стр. I-8453, точка 31).

47 Следва да се напомни в това отношение, че квалифицирането от държава членка на национални разпоредби като особени повелителни норми и правила за сигурност визира разпоредбите, чието спазване се счита за толкова решаващо за опазване на политическата, социалната или икономическата организация на съответната държава членка, че съблюдаването им следва да се наложи на всяко лице, което се намира на националната територия на тази държава членка, или на всяко правоотношение в нея (Решение по дело Arblade и др., цитирано по-горе, точка 30 и Решение от 19 юни 2008 г. по дело Комисия/Люксембург, C-319/06, Recueil, стр. I-4323, точка 29).

48 Това тълкуване съответства и на текста на член 9, параграф 1 от Регламент Рим I, който обаче не е приложим ratione temporis към спора в главното производство. Действително съгласно този член „особени повелителни норми са норми, чието зачитане дадена държава смята, че е от решаващо значение за гарантиране на нейните обществени интереси, каквито са политическата, социалната или икономическа организация, до такава степен, че те са приложими към всяка ситуация, попадаща в обхвата им, независимо от приложимото към договора право съгласно настоящия регламент“.

49 Ето защо, за да се осигури пълното действие на принципа на автономия на волята на страните по договора, крайъгълен камък на Римската конвенция, възприет в Регламент Рим I, следва да се направи така, че да бъде зачетен свободно упражненият от тези страни избор по отношение на приложимия закон в рамките на тяхното договорно правоотношение, съгласно член 3, параграф 1 от Римската конвенция, така че изключението във връзка със съществуването на „особена повелителна норма“ по смисъла на законодателството на съответната държава членка, посочено в член 7, параграф 2 от тази конвенция, трябва да бъде тълкувано стриктно.

50 Така националният съд в рамките на преценката му относно характера на „особена повелителна норма“ на националното право, с която смята да замести изрично избрания от страните по договора закон, следва да вземе предвид не само точния текст на тази норма, но също и общата структура и всички обстоятелства, при които посочената норма е била приета, за да може от това да стигне до извода, че тя има императивен характер, доколкото националният законодател я е приел, за да защити интерес, преценен като съществен от съответната държава членка. Както подчертава Комисията, такъв би могъл да бъде случаят, в който транспонирането в държавата на сезирания съд предлага — посредством разширяване на приложното поле на дадена директива или посредством избора да се използва по-широко предоставената от нея свобода на преценка — по-голяма закрила на търговските представители поради особения интерес, който държавата членка отдава на тази категория граждани.

51 Все пак в рамките на тази преценка и за да не се компрометират нито действието на хармонизацията, което се цели с Директива 86/653, нито еднообразното прилагане на Римската конвенция на равнището на Съюза, следва да се вземе предвид фактът, че за разлика от договора, разглеждан по делото Ingmar, посочено по-горе, в което неприложеният закон е бил законът на трета държава, в рамките на главното производство законът, който няма да се приложи, а за сметка на това ще се приложи законът на сезирания съд, ще бъде този на друга държава членка, която според всички участници и мнението на запитващата юрисдикция е транспонирала правилно Директива 86/653.

52 Предвид всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 3 и член 7, параграф 2 от Римската конвенция трябва да се тълкуват в смисъл, че законът на държава — членка на Съюза, който отговаря на минималната закрила, предписана от Директива 86/653, и който е избран от страните по договор за търговско представителство, може да не бъде приложен от сезирания съд, установен в друга държава членка, а вместо него да бъде приложен lex fori поради основание, изведено от императивния характер в правния ред на последната държава членка на правилата, уреждащи положението на самостоятелно заетите търговски представители, само ако сезираната юрисдикция установи след щателна преценка, че при това транспониране законодателят на държавата на сезирания съд е счел, че в рамките на съответния правен ред е от решаващо значение да предостави на търговския представител закрила, която надхвърля предвидената от посочената директива, като в това отношение вземе предвид естеството и целта на тези императивни разпоредби.

По съдебните разноски

53 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

Член 3 и член 7, параграф 2 от Конвенцията за приложимото право към договорните задължения, открита за подписване в Рим на 19 юни 1980 г., трябва да се тълкуват в смисъл, че законът на държава — членка на Европейския съюз, който отговаря на минималната закрила, предписана от Директива 86/653/ЕИО на Съвета от 18 декември 1986 година относно координирането на правото на държавите членки, свързано с дейността на самостоятелно заетите търговски представители, и който е избран от страните по договор за търговско представителство, може да не бъде приложен от сезирания съд, установен в друга държава членка, а вместо него да бъде приложен lex fori на основание, изведено от императивния характер в правния ред на последната държава членка на правилата, уреждащи положението на самостоятелно заетите търговски представители, само ако сезираната юрисдикция установи след щателна преценка, че при това транспониране законодателят на държавата на сезирания съд е счел, че в рамките на съответния правен ред е от решаващо значение да предостави на търговския представител закрила, която надхвърля предвидената от посочената директива, като в това отношение вземе предвид естеството и целта на тези императивни разпоредби.

Подписи